

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

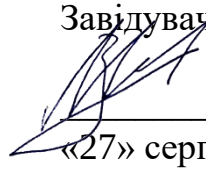
Кафедра суспільно-гуманітарних наук

ПОГОДЖЕНО

Гарант ОПП «Фінанси, банківська
справа та страхування»
доц. Косторной С.В.
«27» серпня 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри СГН

 доц. Володимир МИХАЙЛОВ
«27» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Українська мова (за професійним спрямуванням)»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»
(на основі повної загальної середньої освіти)

факультет економіки та бізнесу

2024-2025 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» (на основі повної загальної середньої освіти). Запоріжжя, ТДАТУ ім. Д. Моторного. 13 с.

Розробники: Шарова Т.М., д.філол.н., професор
Землянська А.В., к.філол.н., доцент

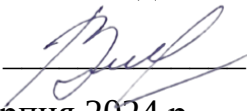
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри суспільно-гуманітарних наук
Протокол №1 від «27» серпня 2024 року

Завідувач кафедри СГН

 доц. Володимир МИХАЙЛОВ

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» (на основі повної загальної середньої освіти).

Протокол №1 від «30» серпня 2024 року

Голова доц. Юлія ВОРОНІНА
«30» серпня 2024 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<u>денна форма навчання</u> (денна або заочна)	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u>	<u>Обов'язкова</u> (обов'язкова або за вибором студента)	
Загальна кількість годин – 120 годин	Спеціальність: <u>072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок</u>	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Тижневе навантаження: - аудиторних занять – 2 год. - самостійна робота студента – 7,1 год.	Ступінь вищої освіти: <u>«Бакалавр»</u>	Вид занять	Кількість годин
		Лекції	10 год.
		Лабораторні заняття	–
		Практичні заняття	10 год.
		Семінарські заняття	–
		Самостійна робота	100 год.
		Форма контролю <u>диференційований залік</u> (екзамен або диференційований залік)	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою курсу є продовження формування національно-мовної особистості, поглиблення знань про державні документи і стандарти, що регулюють мовні аспекти професійної діяльності; норми сучасної української мови; особливості й різновиди усної і писемної комунікації у професійній сфері; розвиток комунікативних навичок майбутніх спеціалістів; підвищення та вдосконалення культури мовлення.

Завдання вивчення дисципліни:

- засвоєння ключових понять з курсу;
- усвідомлення значимості державної мови у професійному спілкуванні;
- оволодіння культурою усного й писемного мовлення за фахом;
- опанування норм укладання документів відповідно до фаху;
- освоєння сфери наукового спілкування за фахом.

Результати навчання (з урахуванням soft skills)

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)

ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Програмні результати навчання:

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні

Soft skills:

- комунікативні навички: письмове, вербальне й невербальне спілкування; уміння грамотно спілкуватися по e-mail; вести суперечки і відстоювати

- власну позицію, спілкування в конфліктній ситуації; навички створення, керування й побудови відносин у команді;
- уміння виступати привселюдно: навички, необхідні для виступів на публіці; проводити презентації;
 - керування часом: уміння справлятися із завданням вчасно.
 - гнучкість і адаптивність: гнучкість, адаптивність і здатність мінятися; уміння аналізувати ситуацію, орієнтування для вирішення проблем;
 - лідерські якості: уміння спокійно працювати в напруженому середовищі; уміння ухвалювати рішення; уміння встановлювати мету, планувати;
 - особисті якості: креативне і критичне мислення; етичність, чесність, терпіння, повага до оточення.

Міждисциплінарні зв'язки з урахуванням структурно-логічної схеми ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»:

Курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)» розпочинає цикл дисциплін, які формують загальні компетентності, та стає основою для подальшого вивчення дисциплін загального циклу, таких як «Філософія», «Соціальна психологія», «Публічне управління» та ін., а також написання курсових та дипломних проєктів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Культура фахового мовлення

Тема 1. Сучасна українська мова як засіб професійного спілкування [1, 4, 5, 6, 13]

- Функції мови.
- Поняття «державна мова», «національна мова», «літературна мова».
- Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Мовна, мовленнєва, комунікативна професійні компетенції.
- Мовні норми. Типи мовних норм (лексичні, орфоепічні, словотвірні, морфологічні, пунктуаційні, стилістичні, фразеологічні, термінологічні).
- Стабільність і змінюваність норм у часі.
- Мовне законодавство та мовна політика в Україні.

Тема 2. Основи культури української мови [1–9, 11, 13].

- Мова і культура мовлення в житті професійного комунікатора.
- Комунікативні ознаки культури мовлення.
- Комунікативна професіограма фахівця. Складники професіограми. Організаційно-комунікативна функція фахівця.
- Поняття етикету. Мовний, мовленнєвий та спілкувальний етикет.
- Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування.
- Професійна сфера як інтеграція мовних стилів.
- Стандартні етикетні ситуації.

- Парадигма мовних формул (вітання, звернення, знайомство, порада, відмова, зауваження, критика, комплімент)

Тема 3. Спілкування як інструмент професійної діяльності [1–8, 10, 11, 13].

- Спілкування і комунікація. Функції спілкування
- Види і форми спілкування. Етапи спілкування.
- Усне спілкування у сфері професійної діяльності
- Мова, мовлення і спілкування
- Риторика і мистецтво презентації.
- Мовні засоби переконування.
- Публічний виступ та його особливості (зміст, організація, техніки, жанри).
- Презентація як вид публічного мовлення
- Культура усного фахового спілкування.
- Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування.
- Стилi керівництва у спілкуванні (авторитарний, ліберальний, демократичний, непослідовний, ситуативний)
- Функції та види бесід (ділова бесіда, співбесіда).
- Етикет телефонної розмови.
- Форми колективного обговорення професійних проблем (перемовини, збори, нарада, мозковий штурм, дискусія)
- Мистецтво презентації себе (презентація-розповідь про себе, візитна картка).

Змістовий модуль 2.

Професійна комунікація

Тема 4. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації [1, 2, 9, 13].

- Класифікація документів.
- Національний стандарт України.
- Реквізит – елемент документа.
- Вимоги до мови ділових паперів.
- Документація з кадрово-контрактних питань. Основні вимоги до складання й оформлення (заява, наказ, характеристика, рекомендаційний лист, автобіографія, резюме).
- Довідково-інформаційні документи. Вимоги до складання й оформлення (прес-реліз, звіт, довідка, службова записка, протокол, витяг з протоколу).
- Обліково-фінансові та розпорядчі документи (доручення, розписка, акт, накладна)
- Етикет ділового листування (класифікація листів, реквізити, правила оформлення).
- Термінологія у професійному спілкуванні.
- Термін та його ознаки. Термінологія як система.
- Загальнонаукова, міжгалузева і вузькоспеціальна термінологія
- Кодифікація і стандартизація термінів
- Проблеми сучасного українського термінознавства.
- Способи творення термінів.
- Лексико-семантичні відношення в науковій термінології.

- Термінологія обраного фаху.
- Словники у професійному спілкуванні.

Тема 5. Наукова комунікація як складник фахової діяльності [1, 2, 4, 5, 10, 13].

- Особливості наукового тексту.
- Оформлення результатів наукової діяльності (план, тези, конспект)
- Анотування і реферування наукових текстів
- Рецензія, відгук.
- Стаття як самостійний науковий твір.
- Правила оформлення покликань та бібліографічного опису джерел
- Особливості редагування наукових текстів.
- Переклад наукових текстів. Типові помилки.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			годин				
			Лек.	Лаб.	Пр.	СРС	
Змістовий модуль 1. Культура фахового мовлення							
1	Лекція 1	Сучасна українська мова як засіб професійного спілкування	2	-	-	-	-
	Самостійна робота 1	Сучасна українська мова як засіб професійного спілкування / онлайн-курс «Українська за 27 уроків»	-	-	-	6	1
2	Практичне заняття 1	Мовні норми	-	-	2	-	15
	Самостійна робота 2	Мовні норми / онлайн-курс «Українська за 27 уроків»	-	-	-	6	2
3	Лекція 2	Основи культури української мови	2	-	-	-	-
	Самостійна робота 3	Мовний етикет і стиль	-	-	-	6	1

		спілкування / онлайн-курс «Українська за 27 уроків»					
4	Практичне заняття 2	Публічний виступ та його особливості	-	-	2	-	15
	Самостійна робота 4	Гендерні аспекти спілкування / онлайн-курс «Українська за 27 уроків»	-	-	-	6	1
	Самостійна робота 5	Культура усного фахового спілкування. Бесіда	-	-	-	6	1
5	Лекція 3	Спілкування як інструмент професійної діяльності. Форми колективного обговорення проблем	2	-	-	-	-
	Самостійна робота 6	Презентація як вид публічного мовлення	-	-	2	6	3
	Самостійна робота 7	Етикет телефонної розмови	-	-	-	6	1
6-7	Самостійна робота	Підготовка до ПМКІ	-	-	-	8	-
	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1	-	-	-	-	10
Всього за змістовий модуль 1 – 60 год.			6	-	4	50	50
Змістовий модуль 2. <i>Професійна комунікація</i>							
8	Практичне заняття 3	Термінологія у професійному спілкуванні	-	-	2	-	10
	Самостійна	Словники у	-	-	-	8	2

	робота 8	професійному спілкуванні					
9	Лекція 4	Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації	2	-	-	-	-
	Самостійна робота 9	Довідково-інформаційні документи	-	-	-	8	2
10	Практичне заняття 4	Документація з кадрово-контрактних питань	-	-	2	-	10
	Самостійна робота 10	Обліково-фінансові та розпорядчі документи	-	-	-	8	2
11	Лекція 5	Наукова комунікація як складник фахової діяльності	2	-	-	-	-
	Самостійна робота 11	Етикет ділового листування	-	-	-	8	2
12	Практичне заняття 5	Наукова комунікація як складник фахової діяльності	-	-	2	-	10
	Самостійна робота 12	Редагування й переклад наукових текстів	-	-	-	8	2
13-14	Самостійна робота	Підготовка до ПМК 2	-	-	-	10	-
	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2	-	-	-	-	10
Всього за змістовий модуль 2 – 60 год.			4	-	6	50	50
Всього за змістові модулі			10	-	10	100	100
Всього з навчальної дисципліни – 120 год.							100

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий модульний контроль 1

1. Сучасна українська мова як засіб професійного спілкування. Функції мови
2. Поняття «літературна мова».
3. мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Мовна, мовленнєва, комунікативна професійні компетенції.
4. Мовні норми. Типи мовних норм.
5. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.
6. Комунікативні ознаки культури мовлення.
7. Комунікативна професіограма фахівця.
8. Мовний, мовленнєвий та спілкувальний етикет.
9. Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування.
10. Стандартні етикетні ситуації. Парадигма мовних формул (вітання, звернення, знайомство, порада, відмова, зауваження, критика, комплімент).
11. Спілкування як інструмент професійної діяльності (функції, види і форми, етапи спілкування).
12. Усне спілкування у сфері професійної діяльності. мова, мовлення і спілкування.
13. Невербальні засоби спілкування.
14. Гендерні аспекти спілкування.
15. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності.
16. Мистецтво аргументації. Мовні засоби переконування.
17. Публічний виступ та його особливості (зміст, організація, техніки, жанри).
18. Презентація як вид публічного мовлення. Типи презентацій. Принципи створення презентації (мовленнєві, стилістичні, композиційні та комунікативні).
19. Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування.
20. Стилi керівництва у спілкуванні.
21. Способи впливу на людей у безпосередньому усному спілкуванні.
22. Функції та види бесід.
23. Стратегія поведінки під час ділової бесіди. Ефективність ділової бесіди.
24. Співбесіда з роботодавцем та особливості мовного етикету.
25. Правила етикету в телефонних розмовах.
26. Форми колективного обговорення професійних проблем (збори, нарада, «мозковий штурм»).
27. Дискусія (етапи підготовки, правила ведення)
28. Мистецтво презентації себе (презентація-розповідь про себе, візитна картка).

Підсумковий модульний контроль 2

1. Термін та його ознаки. Термінологія як система.
2. Загальнонаукова, міжгалузева і вузькоспеціальна термінологія.
3. Кодифікація і стандартизація термінів. Проблеми сучасного українського термінознавства.
4. Способи творення термінів. Лексико-семантичні відношення в науковій термінології.
5. Термінологія обраного фаху.
6. Словники у професійному спілкуванні.
7. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації. Класифікація документів.
8. Реквізит – елемент документа. Вимоги до мови ділових паперів.
9. Документація з кадрово-контрактних питань. Основні вимоги до складання й оформлення заяви, наказу.
10. Особливості написання характеристики.
11. Особливості написання рекомендаційного листа.
12. Особливості складання автобіографії.
13. Особливості резюме.
14. Довідково-інформаційні документи. Вимоги до складання й оформлення (прес-реліз, звіт, довідка, службова записка, протокол, витяг з протоколу).
15. Обліково-фінансові та розпорядчі документи (доручення, розписка, акт, накладна)
16. Етикет ділового листування (класифікація листів, реквізити, правила оформлення).
17. Наукова комунікація як складник фахової діяльності. Особливості наукового тексту.
18. Оформлення результатів наукової діяльності (план, тези, конспект, стаття). Правила оформлення покликань та бібліографічного опису джерел
19. Анутовання і реферування наукових текстів. Рецензія, відгук.
20. Особливості редагування і перекладу наукових текстів. Типові помилки.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції з використанням мультимедійних презентацій, робота в групах, у парах, розігрування комунікативних ситуацій, захист проєктів, публічні виступи, створення візуального матеріалу (інфографіки, ментальні карти, резюме, презентації, відеоматеріалів тощо), робота з текстами проходження онлайн-курсу.

7. НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

З курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок за ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» (на основі повної загальної середньої освіти) для забезпечення можливості неформальної освіти передбачено проходження онлайн-курсу «Українська за 27 уроків».

Пройдений онлайн-курс «Українська за 27 уроків» на платформі Prometheus дозволяє викладачу зарахувати такі теми самостійної роботи (до ПМК 1):

Сучасна українська мова як засіб професійного спілкування.

Мовні норми.

Мовний етикет і стиль спілкування.

Гендерні аспекти спілкування.

Покликання на курс:

<https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+UKR101+2020>.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Авраменко О.О., Яковенко Л.В., Шийка В.Я. Ділове спілкування: навчальний посібник / за наук. ред. О.О. Авраменко. Івано-Франківськ : ЛілеяНВ, 2015. 160 с. URL : http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/dilove_spilkuv_1.pdf
2. Брус М. П. Українське ділове мовлення : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Третє доповнене видання. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2014. 306 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/1961.pdf>
3. Гриценко Т., Гриценко С. Іщенко Т. Етика ділового спілкування. К.: Центр учбової літератури, 2019. 344 с.
4. Українська мова (за професійним спрямуванням). За новою програмою: навч. посібник-практикум / Вознюк Г.Л., Булик-Верхола С.З., Василишин І.П. [та ін.]. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 324 с.
5. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. 5-те вид., випр. і доп. К. : Алерта, 2019. 640 с.

Допоміжна література

6. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : навчальний посібник / М. Білоус та ін.; за заг. ред. О.А. Сербенської. 2-ге вид., доп. і перероб. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2011. 257 с.
7. Афанасьєв І. Діловий етикет : Етика ділового спілкування. Київ : Альтерпрес, 2003 . 367 с.
8. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції : мова та етика ділової комунікації : навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. та перероблене. Київ : АртЕк, 2002. 208 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk783019.pdf>.
9. Волкотруб Г. Й. Стилїстика ділової мови : навч. посібник. Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ : МАУП, 2002. 208 с. URL : <https://subject.com.ua/pdf/351.pdf>.
10. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей у цифрову еру / пер. з англ. Я. Гордієнка. Київ : Країна Мрій, 2012. 255 с.

11. Культура фахового мовлення : навчальний посібник / за ред. Н.Д. Бабич. Чернівці : Книги-XXI, 2006. 496 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk718399.pdf>.
12. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 392 с. URL : <http://uk.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/uk/PDF/ck-pravo/naykov-ctulykr-mova.pdf>
13. Методичні вказівки з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» до практичної та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальностей: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 181 «Харчові технології», 242 «Туризм», 208 «Агроінженерія», 051 «Економіка», 241 «Готельно-ресторанна справа», 071 «Облік і оподаткування» / Укл. Т.М. Шарова, А.В. Землянська. Запоріжжя, 2022. 150 с.

Словники

1. Дубічинський В. В., Кринець О. М., Чернявська С. М. Словник-мінімум термінів ділової української мови. Національний технічний ун-т «Харківський політехнічний ін.-т». Харків : НТУ «ХПІ», 2002. 60 с.
2. Зубков М.Г. Практичний словник синонімів української мови : близько 10 000 синонімічних рядів. Х. : Весна : Співак Т.К., 2010. 560 с.
3. Російсько-український словник-довідник «Порадник ділової людини» / уклад. О.М. Коренга та ін. Київ : Основи, 1995. 320 с.
4. Сучасний тлумачний словник української мови : 50 000 слів / за заг. ред. В. Дубічинського. Харків : Школа, 2006. 832 с.

Інформаційні ресурси

- Освітній портал ТДАТУ – <http://op.tsatu.edu.ua/course/view.php?id=543>
- Наукова бібліотека ТДАТУ – <http://www.nip.tsatu.edu.ua/biblioteka/>
- Сайт кафедри суспільно-гуманітарних наук – <http://www.tsatu.edu.ua/shn/>
- Українська за 27 уроків: онлайн-курс. *Prometheus*: онлайн-платформа – <https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+UKR101+2020>.
- Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>
- Українські словники on-line – <http://www.rozum.org.ua>
- Українські словники на лінгвістичному порталі mova.info – <http://www.mova.info>
- Українські словники на сайті Словопедія – <http://slovopedia.org.ua>